Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 530604

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	26 oktober 2012
Kadaster deel/nr	82988/90

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
Rotterdam	Rotterdam	Zuid-Holland

*Straat**	*Nr**	*House letter**	*Toev.**	*Postcode**	*Woonplaats**	*Situering*	*Locatie*
Lijnbaan	71 B	B		3012 EL	Rotterdam		
Hennekijnstraat	17 A	A		3012 EB	Rotterdam		
Van Ghentstraat	8 A	A		3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	2 A	A		3012 EA	Rotterdam		
Kruiskade	98			3012 EH	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	9 C	C		3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	9 B	B		3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	9 A	A		3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	3 A	A		3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	1 D	D		3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	1 C	C		3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	1 A	A		3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	1 B	B		3012 EC	Rotterdam		
Zoutmanstraat	21 B	B		3012 EV	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	18 B	B		3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	18 A	A		3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	16 B	B		3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	16 A	A		3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	4 B	B		3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	4 A	A		3012 ED	Rotterdam		
Lijnbaan	53 A	A		3012 EL	Rotterdam		

** Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister*
*** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument*
Datum van downloaden 29 march 2024

*Straat**	*Nr**	*House letter**	*Toev.**	*Postcode**	*Woonplaats**	*Situering*	*Locatie*
Lijnbaan	53 B	B		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	55 B	B		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	55 A	A		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	59 B	B		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	59 A	A		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	61 A	A		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	61 B	B		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	71 A	A		3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	70 B	B		3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	70 A	A		3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	79 A	A		3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	79 B	B		3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	79 C	C		3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	79 D	D		3012 EM	Rotterdam		
Van Ghentstraat	34 B	B		3012 EA	Rotterdam		
Lijnbaan	89 C	C		3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	98			3012 ER	Rotterdam		
Van Ghentstraat	26 B	B		3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	26 A	A		3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	2 B	B		3012 EA	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	18 C	C		3012 ED	Rotterdam		
Karel Doormanstraat	278			3012 GP	Rotterdam		
Karel Doormanstraat	278 B	B		3012 GP	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	1			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	3			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	5			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	7			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	9			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	11			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	13			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	15			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	17			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	19			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	21			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	23			3012 EC	Rotterdam		

*Straat**	*Nr**	*House letter**	*Toev.**	*Postcode**	*Woonplaats**	*Situering*	*Locatie*
Korte Lijnbaan	25			3012 EC	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	2			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	4			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	6			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	8			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	10			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	12			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	14			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	16			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	18			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	20			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	22			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	24			3012 ED	Rotterdam		
Korte Lijnbaan	26			3012 ED	Rotterdam		
Kruiskadehof	26			3012 EJ	Rotterdam		
Lijnbaan	47			3012 EK	Rotterdam		
Lijnbaan	49			3012 EK	Rotterdam		
Lijnbaan	51			3012 EK	Rotterdam		
Lijnbaan	53			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	55			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	57			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	59			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	61			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	63			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	50			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	65			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	67			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	69			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	71			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	52			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	73			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	75			3012 EL	Rotterdam		
Lijnbaan	54			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	77			3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	79			3012 EM	Rotterdam		

*Straat**	*Nr**	*House letter**	*Toev.**	*Postcode**	*Woonplaats**	*Situering*	*Locatie*
Lijnbaan	81			3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	83			3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	85			3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	87			3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	89			3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	91			3012 EM	Rotterdam		
Lijnbaan	56			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	58			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	60			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	62			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	64			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	66			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	68			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	70			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	72			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	74			3012 EP	Rotterdam		
Lijnbaan	76			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	78			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	80			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	82			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	84			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	86			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	88			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	90			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	92			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	94			3012 ER	Rotterdam		
Lijnbaan	96			3012 ER	Rotterdam		
Van Ghentstraat	28			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	30			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	32			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	34			3012 EA	Rotterdam		
Zoutmanstraat	21			3012 EV	Rotterdam		
Aert van Nesstraat	34			3012 CA	Rotterdam		
Stadhuisplein	39			3012 AR	Rotterdam		
Hennekijnstraat	17			3012 EB	Rotterdam		

*Straat**	*Nr**	*House letter**	*Toev.**	*Postcode**	*Woonplaats**	*Situering*	*Locatie*
Hennekijnstraat	19			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	21			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	23			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	25			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	27			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	29			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	31			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	33			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	35			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	37			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	39			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	41			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	43			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	45			3012 EB	Rotterdam		
Van Ghentstraat	2			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	4			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	6			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	8			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	36			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	10			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	12			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	14			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	16			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	18			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	20			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	22			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	24			3012 EA	Rotterdam		
Van Ghentstraat	26			3012 EA	Rotterdam		
Hennekijnstraat	1			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	3			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	5			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	7			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	9			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	11			3012 EB	Rotterdam		
Hennekijnstraat	13			3012 EB	Rotterdam		

*Straat**	*Nr**	*House letter**	*Toev.**	*Postcode**	*Woonplaats**	*Situering*	*Locatie*
Hennekijnstraat	15			3012 EB	Rotterdam		
Kruiskadehof	4			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	6			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	8			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	10			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	12			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	14			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	16			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	18			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	20			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	22			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	24			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	28			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	30			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	32			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	34			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	36			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	38			3012 EJ	Rotterdam		
Kruiskadehof	40			3012 EJ	Rotterdam		
Zoutmanstraat	1			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	3			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	5			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	7			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	9			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	23			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	11			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	13			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	15			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	17			3012 EV	Rotterdam		
Zoutmanstraat	19			3012 EV	Rotterdam		

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Rotterdam	AF			461
Rotterdam	AF			1719
Rotterdam	AF			1724

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Rotterdam	AF			1725
Rotterdam	AF			1727
Rotterdam	AF			1726
Rotterdam	AF			1694
Rotterdam	AF			462
Rotterdam	AF			427
Rotterdam	AF			446
Rotterdam	AF			432
Rotterdam	AF			424
Rotterdam	AF			441
Rotterdam	AF			452
Rotterdam	AF			465
Rotterdam	AF			468
Rotterdam	AF			472
Rotterdam	AF			454
Rotterdam	AF			1350
Rotterdam	AF			1331
Rotterdam	AF			568
Rotterdam	AF			443
Rotterdam	AF			426
Rotterdam	AF			463
Rotterdam	AF			1349
Rotterdam	AF			815
Rotterdam	AF			470
Rotterdam	AF			464
Rotterdam	AF			445
Rotterdam	AF			436
Rotterdam	AF			471
Rotterdam	AF			975
Rotterdam	AF			434
Rotterdam	AF			439
Rotterdam	AF			437
Rotterdam	AF			438
Rotterdam	AF			451

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Rotterdam	AF			1339
Rotterdam	AF			1130
Rotterdam	AF			469
Rotterdam	AF			449
Rotterdam	AF	959	A1	
Rotterdam	AF			448
Rotterdam	AF			458
Rotterdam	AF			1338
Rotterdam	AF			692
Rotterdam	AF			444
Rotterdam	AF			995
Rotterdam	AF	959	A2	
Rotterdam	AF			460
Rotterdam	AF			431
Rotterdam	AF			425
Rotterdam	AF			713
Rotterdam	AF			423
Rotterdam	AF			459
Rotterdam	AF			473
Rotterdam	AF			715
Rotterdam	AF			846
Rotterdam	AF			1650
Rotterdam	AF			1079
Rotterdam	AF			466
Rotterdam	AF			450
Rotterdam	AF			866
Rotterdam	AF			440
Rotterdam	AF			467
Rotterdam	AF			455
Rotterdam	AF			457
Rotterdam	AF			456
Rotterdam	AF			442
Rotterdam	AF			870
Rotterdam	AF			429

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Rotterdam	AF			447
Rotterdam	AF			453
Rotterdam	AF			712
Rotterdam	AF			754
Rotterdam	AF			433
Rotterdam	AF			430

*Omschrijving***

Omschrijving complexonderdeel 1

Inleiding

Het winkelcentrum De Lijnbaan bestaat uit een WINKELPROMENADE, hieraan gelegen WINKELBLOKKEN en erachter gelegen EXPEDITIESTRATEN. Het geheel ligt tussen de Karel Doormanstraat in het Westen, de Hennekijnstraat in het oosten, de Van Oldenbarneveldtplaats in het zuiden en de Kruiskade in het Noorden. Het winkelcentrum is grotendeels in 1949-1953 tot stand gekomen op basis van het ontwerp van het architectenbureau Van den Broek en Bakema. Twee winkelpanden aan de oostzijde van de Lijnbaan ter plaatse van de kruising met het Stadhuisplein werden aansluitend in 1953-1955 gerealiseerd; het modehuis "Meddens" op de zuidwestelijke hoek naar ontwerp van dezelfde architecten en het tegenovergelegen voormalige restaurant "Ruteck's" (thans detailhandel) waarvoor een afzonderlijke opdracht aan C. Elffers werd verleend.

Bij de winkelblokken hebben, conform de oorspronkelijke opzet, veel wijzigingen plaatsgevonden in de begane grondlagen aan de promenadezijde, maar de hoofdopzet en ritmering zijn in het algemeen nog redelijk herkenbaar. De bestrating van de promenade is vernieuwd.

Omschrijving

De brede, L-vormige WINKELPROMENADE heeft aan weerszijden twee lagen tellende platgedekte WINKELBLOKKEN die een bijna ononderbroken winkelreeks vormen en oorspronkelijk 65 winkels bevatten. De promenade is uitsluitend voor voetgangers toegankelijk. Voor de bevoorrading zijn de winkelblokken aan de achterzijden voorzien van voor autoverkeer toegankelijke EXPEDITIESTRATEN, de Van Ghentstraat aan de westzijde en de Hennekijnstraat aan de oostzijde van de Lijnbaan, de Zoutmanstraat aan de zuidzijde en de Kruiskadehof aan noordzijde van de Korte Lijnbaan. Het langste deel van de structuur (Lijnbaan) is noord-zuid gericht en loopt vanaf een hoofdtoegang aan de Van Oldenbarneveldtplaats in het zuiden tot aan de Kruiskade in het noorden. Ter plaatse van de Aert van Nesstraat wordt de winkelreeks kort onderbroken en bevindt zich een zebrapad over de volledige breedte van de winkelstraat die de promenade voortzet. Het aan de noordzijde haaks aansluitende kortere deel (Korte Lijnbaan) loopt vanaf de kruising bij het Stadhuisplein in westelijke richting naar de Karel Doormanstraat ter hoogte van het Schouwburgplein, waar zich een hoofdtoegang bevindt. Oorspronkelijk waren de hoofdentrees van de promenade voorzien van een naamgevende neonbelettering op de dwarsluifel.

De vier blokken aan de Lijnbaan worden door smalle doorgangen voor voetgangers naar de achterliggende expeditiestraten en door de oost-west gerichte Aert van Nesstraat van elkaar gescheiden. Aan de Korte Lijnbaan zijn de stroken niet onderbroken en hebben deze omgezette delen ter plaatse van de Karel Doormanstraat en de Lijnbaan. Kruisingen en entrees naar de promenade worden geaccentueerd door de afwijkende vorm van de hieraan gelegen winkelvolumes. Zo wordt de zichtas vanuit de Korte Lijnbaan naar het vooroorlogse stadhuis aan de Coolsingel geaccentueerd door de verspringende rooilijn ter plaatse van de panden van de fa. Meddens en het vm. Restaurant Ruteck's aan oostzijde van de kruising met het Stadhuisplein. Bij de kruising Korte Lijnbaan-Lijnbaan omvat de bescherming ook een deel van de openbare ruimte van het Stadhuisplein ter breedte van de panden Meddens en Ruteck's dat voor de situatie aan de kruising van belang is.

De winkelstroken zijn aan de voorzijde voorzien van doorlopende langs- en dwarsluifels die de winkelblokken verbinden en bij de kruisende hoofdstraten onderbroken worden.

De winkelblokken kenmerken zich door een verregaande architectonische eenheid, verkregen door variaties op de gehanteerde breedtemaat van 1,10 en een uniform gebruik van schokbetonnen stijlen en panelen. Oorspronkelijk komen de winkels in een aantal op het genoemde maatsysteem gebaseerde typen voor. Naast een standaardtype met een kelder, begane grond en verdieping, werden verschillende indelingsvarianten ontworpen met tussenverdiepingen en vides. Bijzondere types met drie bovengrondse lagen kwamen voor bij de twee kruisingen van de winkelstraat. De winkelfronten hebben over het algemeen steeds een horizontale verdeling ter plaatse van de verdieping. Alle onderpuien van de winkels aan de promenade zijn inmiddels vervangen. In het bovengedeelte is de gevel vormgegeven aan de hand van een repeterend schema met ritmische verticale accenten van uitspringende schokbetonnen stijlen die voor de eenheid in het gevelbeeld zorgen. Aan de expeditiestraten, waar zich de personeels- en expeditietoegangen bevinden, is de gevel voornamelijk gesloten vormgegeven en in hoge mate collectief behandeld. De gevelinvulling is hier nog vrijwel geheel bewaard gebleven en in de gevelindelingen is aan de plaatsing van ramen en betonnen panelen het oorspronkelijke winkeltype afleesbaar. Oorspronkelijk waren de stijlen en panelen, afhankelijk van het toegepaste type, afgewerkt in lichtgrijs of donkergrijs-zwart waardoor een visueel ritme in het winkelfront ontstond.

Van de verkeersvrije en drempelloze promenade zijn behalve de doorlopende en dwarse luifels het open en lichte karakter alsmede het brede profiel van belang. Tot de oorspronkelijke aanleg behoorden eveneens elementen zoals "buitenetalages", volières, zitbanken en het plaveisel dat in aansluiting op de winkelarchitectuur werd ontworpen en voor verbinding van in- en exterieur en stoffering van de openbare ruimte zorgde. Enkele fragmenten van deze inrichting zijn bewaard gebleven, zoals een rechthoekige vrijstaande vitrine tegenover Lijnbaan 92. Ook is nog een deel van de kunstwerken (standbeeldjes) aanwezig die na de opening van het winkelcentrum zijn geschonken en in de openbare ruimte geplaatst.

Waardering

Winkelcentrum De Lijnbaan, bestaande uit een WINKELPROMENADE, WINKELBLOKKEN en bijbehorende EXPEDITIESTRATEN, is van algemeen belang als essentieel toonbeeld van de Wederopbouw 1940-1958, vanwege de cultuurhistorische, architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde:

- De Lijnbaan heeft cultuurhistorische waarde omdat hier het winkelen voor het eerst als een te faciliteren activiteit van vrijetijdsbesteding is opgevat en het winkelcentrum illustratief is voor de toenemende welvaart en opkomende consumptiemaatschappij van na de tweede wereldoorlog;

** Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister*
*** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument*
Datum van downloaden 29 march 2024

- vanwege het wereldwijd nagevolgde revolutionaire concept van de autovrije winkelpromenade heeft De Lijnbaan, als prototype, innovatieve betekenis;

- De Lijnbaan ontleent architectuurhistorische waarde aan de karakteristieke modernistische architectuur, waarbij in de vormgeving en het materiaalgebruik de architectonische organisatie van veranderlijkheid (etalagefronten, flexibele winkelindelingen) en standvastigheid (o.a. in de ritmiek van uitspringende betonstijlen) kenmerkend is;

- Het winkelcentrum heeft hoge ensemblewaarden als onlosmakelijk onderdeel van de hoofdopzet van het Lijnbaanensemble waarbij de hoogte van de bouwblokken is afgestemd op de beleving in en vanuit de Lijnbaanpromenade;

- De oorspronkelijke architectuur en opzet, waarvoor ook de promenade en de expeditiestraten van wezenlijk belang zijn, is in essentie goed en herkenbaar bewaard gebleven ondanks wijzigingen in details en de inrichting van de openbare ruimte.

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen	Winkel (G)	Winkelcentrum